

تربیت درست فرزندان

بعد از حمد و سپاس خداوند حکیم و درود و صلوات بر آخرین فرستاده الهی حضرت محمد مصطفی و اهل بیت طاهرینش.

تربیت فرزند مهم ترین مسئولیت پدر و مادر است که می توانند با عمل به توصیه های خیلی ارزشمند قرآن و اهل بیت علیهم السلام، فرزندی سعادتمند تربیت نمایند.

لذا باید والدین در این زمینه مطالعات فراوانی داشته باشند و آگاهی خود را افزایش دهند

در این کتاب به بعضی از این توصیه های ارزشمند اشاره شده است. انشالله مورد استفاده خوانندگان محترم قرار گیرد.

فطرت کودکان

از جمله مهمترین نکاتی که درخصوص آموزش دینی کودکان در روایات آمده است ، مساله فطری بودن توجه به دین و خداست. رسول اکرم (ص) فرمود: «هر نوزادی با فطرت خدایی به دنیا می آید و پرورش می یابد ، مگر این که پدر و مادر او را به سوی یهودی گری یا مسیحی گری بکشانند.» (بحارالانوار ج 3 ص 281)

مراحل پرورش مذهبی کودک

رسول خدا (ص) فرموده اند: «فرزندان خود را به سه خصلت تربیت کنید: محبت پیامبرتان
«و محبت خاندان او و قرائت قرآن

نقش مهم والدین در سعادت یا شقاوت فرزند

اگر بهشت زیر پای مادران است بخاطر مسئولیت مهمی است که بعهده دارد.

تربیت مادر از زمانی که باردار می شود شروع می گردد و باید از همان موقع طهارت ظاهری و باطنی را رعایت نماید.

پیامبر خدا فرمود: السعيد سعيد في بطن امه و...

بعضی مادرها به بچه هایشان خیانت می کنند! پسر به مادرش گفته نیاز به همسر دارم مادر جواب داده برو با دختری دوست شو! ازدواج برا چیته!

یا دختری می خواهد چادر سر کند مادر می گوید مگر پیرزن هستی که می خواهی چادرسرت کنی!

بعضی پدرها هم به فرزندانشان ظلم می کنند. در زندان پدری با دوپسرش و همسرش زندانی بودند چون مواد فروش بودند اینجا مقصر و مسئول اصلی پدر خانواده است!

...

...

پسر شیخ فضل الله نوری چرا نابکار شد؟

وقتی از شیخ بزرگوار می‌پرسند شما که از مدافعان حریم اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام هستید، شما که از مدافعان دین مبین اسلام هستید پس چرا فرزند شما از مخالفان شما و دین و مذهب تشیع است؟ فرزندى که اقدام به دستگیری پدر و به دار آویختن او کرد و پای دار پدر کف زد و رقصید. جواب می‌گوید: در دوران طفولیت مادرش بیمار شد و به هر صورت نتوانست به او شیر بدهد. لاجرم دایه‌ای گرفتند برای او و او را شیر می‌داد بعدها فهمیدم آن دایه ناصبی بوده و از دشمنان حضرت علی علیه‌السلام، همان موقع من ترسیدم و انتظار چنین روز و ایامی را می‌کشیدم¹

...

اهمیت دادن به خوردن مال حلال در خانواده و دوری از مال حرام حتی یک دانه سیب باعث سعادت می‌شود.

پدر مقدس اردبیلی و سیب نوشته اند، پدر مقدس اردبیلی آمده بود در کنار نهري، تا مشک را از آب جاری پر کند. دید سیبی قرمز و زیبا بر روی آب روان است، گرفت و میل کرد. بعد پشیمان شد که این سیب مالک داشته و بی اجازه او چرا «الناسُ مسلطونَ علی اموالِهِم»: تصرف در مالش کردم. و طبق حدیث معروف حرکت خلاف مسیر آب را در نظر گرفت و به بالا رفت. تا رسید به جایی که آب از باغی که درخت سیب داشت بیرون می‌آید. بعد از پرس و جو از کارگران صاحب باغ را دید و گفت: سیبی که بر روی آب بود من خوردم، از من راضی باش. گفت: هرگز راضی نمی‌شوم. گفت: قیمتش را میدهم. گفت: راضی نمی‌شوم. بالأخره بسیار طلب رضایت و سماجت کرد تا این که صاحب باغ گفت: من به یک شرط از شما راضی می‌شوم. گفت بفرمایید

صاحب باغ گفت: دختری دارم کور، کچل، لال، مفلوج از پا، اگر حاضری با او ازدواج کنی، من از شما راضی می‌شوم و در غیر این صورت راضی نمی‌شوم. پدر مقدس اردبیلی چون دید چاره‌ای ندارد، به خاطر مرتبه ایمانش و با وجود اخلاصی که داشت گفت: قبول کردم. و تن به این وصلت داد، تا به ایمانش به واسطه خوردن یک دانه سیب خدشه‌ای وارد نشود. عقد را جاری کردند شب اول داماد داخل حجله شد. دید عروس مثل ماه شب چهارده در نهایت زیبایی، چشم‌های شهلای، موهای عنبرآسا، با زبان ملیح سلام

¹ <http://www.empireoflies.ir>

کرد و مقابلش بلند شد. با تعجب از حجله بیرون آمد، رفت نزد پدر عیالش گفت: آن دختری که برای من وصفش کردی این نیست. جواب داد: این همان دختر است. چون دیدم شما جدّیت داشتی که رضایت بگیری برای خوردن یک سیب و من هم مدّت‌ها انتظار داشتم که این دختر را به فردی، مثل شما به ازدواج درآورم، کفو دخترم را در شما یافتم.

اما گفتم: لال است، چون با مردی بیگانه سخن نگفته گفتم: مفلوج است، چون پا ... بیرون از خانه نگذاشته و

سبب مقام ارجمندی مقدّس. مسلماً، با چنین پدری باید مقدّس اردبیلی تربیت شود اردبیلی را از مادرش سؤال کردند، او گفت: من هرگز لقمه ای شبه ناک نخوردم و قبل از شیر دادن بچه، وضو می گرفتم، و هرگز چشم به نامحرم نیانداختم. نظافت و طهارت او را در کودکی مراعات کردم و در تربیت او بعد از شیرگرفتن کوشیدم و با بچه های خوب او را مینشاندم. از این داستان به خوبی فهمیده می شود که سه عامل مهم؛ وراثت، خانواده و محیط (اجتماع) اثر مستقیم در تربیت کودک دارد².

...

سه نفر زن پاکدامن در تربیت حضرت امام زحمت کشیدند

...

مادر رهبر در تربیت ایشان خیلی زحمت کشید

...

پیامبر بدنیا آمد فقط پستان حلیمه را گرفت چون او زنی پاکدامن و طاهر بود.

...

موسی فقط پستان مادرش را قبول کرد...

...

نقش تقلید در تربیت فرزندان

² برگرفته از کتاب زندگانی خاندان پیامبر (صلی الله علیه وآله)، جلالی شاهرودی، شیخ حسین، ص ۲۲۲، با تصرف

معمولا کودکان و نوجوانان و حتی جوانان دوست دارند کارهایی را که به نظرشان جالب است تقلید کنند.. چنانچه آن کار مفید باشد این تقلید هم مورد تایید است و می تواند در موفقیت انسان نقش افرینی کند ولی اگر آن عمل بد و ناپسند و گاه خطرناک باشد می تواند باعث بدبختی گردد.

روزی یکی از انصار، پیامبر را به منزلش دعوت نمود. برای میهمانی یک بزغاله ای را سربریدند و میزبان به مسجد نزد پیامبر صلی الله علیه و آله رفت. دو تا از کودکان این مرد، وقتی سربیدن بزغاله را دیدند، یکی به دیگری گفت بیا تا منهم تو را سربرم! او هم قبول کرد و پسر دیگر سر او را ذبح کرد! در همین موقع مادرشان متوجه شد و فریادی کشید! کودک قاتل از ترس به بالای پشت بام رفت ولی از آنجا پرتاپ شد و مرد! مادرشان جسد این دو را پنهان نمود و به شوهرش چیزی نگفت. وقتی پیامبر آمد و برای او سفره انداختند، جبرئیل نازل شد و گفت: یا رسول الله! از آن ها بخواه تا فرزندانشان را سر سفره دعوت کنند!

پیامبر صلی الله علیه و آله این مطلب را از آنان خواست و پدر هم سراغ بچه هایش را از مادرشان گرفت ولی او گفت که جایی رفته اند و الان نیستند. با اصرار پیامبر و پدر دو کودک، زن ماجرای کشته شدن فرزندانشان را تعریف کرد.

حضرت دستور داد که جسد آنان را بیاورند. وقتی آوردند، پیامبر دعا کرد و هر دو زنده و سالم شدند و سر سفره نشستند.³

...

وقتی صدام را دار زدند و از تلویزیون ها پخش شد در پاکستان دو برادر نوجوان این صحنه را دیدند به تقلید از دار زدن صدام، یکی دیگری را دار زد و او از دنیا رفت!

³ منتهی الامال، ج 1، ص 78.

...

والدین به هیچ وجه نگذارند کودک و نوجوان به جایی که صحنه نامناسب دارد برود و آن را مشاهده کند از جمله نگاه به صحنه های نامناسب ماهواره اثر بدی در ذهن نوجوان می گذارد.

امام صادق (ع) سفارش کرده اند که در 5 سالگی ، به کودک ، سجده آموزش داده شود. همچنین امام می فرمایند: «کودک خود را تا 6 سالگی فرصت دهید، سپس او را در فراگیری کتاب به مدت شش سال تربیت کنید. (وسائل باب 82 حدیث 2) شارع اسلام در زمینه های دیگر تشریعی نیز به تفاوت بین کودکان توجه دارد مانند حدیثی که درباره اقامه نماز میت برای کودک متوفای 5 ساله وارد شده است. از حضرت صادق (ع) سوال شد؟ «آیا اگر کودک 5 ساله ای بمیرد، باید نماز میت بر او خواند؟ حضرت فرمود: اگر نماز را فهمید و درک می کرد، بر او نماز خوانده شود». (وسائل باب 13 حدیث 4)

علاوه بر آموزش اعمال واجب اعم از روزه و نماز در 7 سالگی ، امام صادق (ع) در زمینه تعلیم احادیث اسلامی می فرمایند: «احادیث اسلامی را به فرزندان خود هر چه زودتر بیاموزید ، قبل از آن که مخالفان بر شما سبقت گیرند». (کافی ج 6 ص 76) امام صادق (ع) درباره روزه گرفتن کودکان می فرمایند: «ما به کودکان خود در 7 سالگی می آموزیم که هر قدر طاقت دارند، نصف روز باشد ، یا بیشتر و یا کمتر روزه بگیرند و هرگاه گرسنگی بر تشنگی بر آنان غلبه کرد، افطار کنند ، تا این که به روزه گرفتن عادت کنند و

آن را تحمل نمایند. پس شما از کودکان خود بخواهید که در 9 سالگی هر قدر که طاقت روزه دارند، روزه بگیرند و هرگاه که تشنگی بر آنان غلبه کرد، افطار کنند». (فروع کافی ج 2، ص 124)

خداوند متعال در قرآن کریم فرموده است: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا؛ (تحریم، 6) ای کسانی که ایمان آورده‌اید؛ خود و خانواده خود را از آتش نگاه دارید.» مولا امیرالمومنین (ع) در تفسیر این آیه شریفه می‌فرماید: «عَلِّمُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيَكُمْ الْخَيْرَ وَ أَذَبُوهُمْ؛ (میزان الحکمه، ج 1، ص 103) یعنی به خود و خانواده خود خوبی بیاموزید و آنان را تربیت کنید.»

حضرت امام صادق (ع) می‌فرماید: «بهترین میراث پدران برای فرزندان، ادب است نه مال و ثروت! زیرا ثروت از میان می‌رود و ادب پایدار می‌ماند»

(میزان الحکمه، ج 1، ص 101)

ادب چیست؟

بچه با ادب والدین خود را اذیت نمی‌کند! باعث خسارت به اموال نمی‌شود! فحش و ناسزا نمی‌گوید! دعوا نمی‌کند! زور نمی‌گوید! دروغ نمی‌گوید! حرف والدین را گوش می‌کند و لجبازی نمی‌کند! لوس و نر نیست! در مهمانی‌ها باعث شلوغی و اذیت و دعوا نمی‌شود! آبروی والدین را نمی‌برد!

بچه‌هایی که معمولاً مرز را در ارتباط با بزرگسالان رعایت نمی‌کنند و به بزرگسالان به خصوص والدین‌شان توهین می‌کنند و کودکانی که دست روی والدین بلند می‌کنند یا فحاشی و توهین‌هایی کلامی دارند و حین عصبانیت به پدر و مادر حمله می‌کنند یا به افراد دیگر دست‌درازی می‌کنند را تحت عنوان کودکانی که درست تربیت نشده‌اند می‌توان نام برد.

این کودکان معمولاً حاصل روش‌های تربیتی نادرست والدین هستند؛ پدر و مادرهایی که روش‌های فرزندپروری آنها سهل‌گیرانه است. کودکان در این روش‌ها احترام گذاشتن به بزرگ‌ترها را یاد نمی‌گیرند و محدوده‌های مربوط به سن خودشان و والدین‌شان را نمی‌توانند به‌درستی رعایت کنند.

زمان‌هایی که لازم است پدر و مادر دوست فرزندشان باشند (زمان بازی کردن) مانند یک همسن با کودک بازی کنند و در این حالت از لحاظ قدرت فرقی بین والدین و کودک نیست. وقتی بچه کار درست یا نادرست می‌کند، پدر و مادر باید از موضع بالا بچه را مورد تنبیه یا تشویق قرار دهند و این اصلاً به معنای تنبیه بدنی نیست. تشویق به معنای اینکه رفتار مطلوب کودک تقویت شود و استفاده از تنبیه به معنای اینکه رفتارهای نامطلوب در کودک سرکوب شود.

مهم ترین معنای ادب

مهم ترین معنای ادب آنست که فرزند را در کارهای خوبی که می کند تشویق کنند و در کارهایی بدی که می کند برخورد و تنبیه نمایند.

نباید فرزند را کاملاً ازاد گذاشت که در این صورت خدای نکرده مانند علف هرزی رشد می کند

تربیت فرزند در رفتار حضرت امام

بچه باید شیطننت کند!

امام خمینی(س) نیز که آشنا به روحیات، حالات و مراحل رشد کودکان بودند درباره شیطننت و بازیگوشی بچه ها می فرمودند:

«بچه شیطون است، او باید شیطننت کند و بچه ای که یک گوشه بیفتد و بخوابد، چهار زانو بنشیند، این بچه نیست بزرگسال است، بچه نباید بنشیند و اگر یک جا نشست شما باید ببینید چرا نشسته و اگر خوابید ببینید چرا خوابیده، بچه باید شیطننت کند». (ستوده، پا به پای آفتاب، ج ۱، ص ۹۷)

خانم فریده مصطفوی (دختر امام خمینی)، درباره نوه های حضرت امام خمینی چنین می گوید:

نوه های آقا همه شلوغ بودند، امام به دختر من که از شیطننت بچه خود گله می کرد می گفتند: «من حاضرم ثوابی که تو از تحمل شیطننت حسین می بری، با ثواب تمام عبادات خود عوض کنم». (ستوده، پا به پای آفتاب، ج ۱، ص ۱۰۷)

نماز خوانده ای؟

خانم فریده مصطفوی (دختر امام خمینی)، نقل می کند:

«تازه مکلف شده و شب خوابیده بودم که آقا با اخوی وارد شدند. خیلی سرحال و خوش حال بودند. پرسیدند: «نماز خوانده ای؟» من فکر کردم چون الان آقا سرحال هستند، دیگر نماز خواندن من هم برایشان مسئله ای نیست. گفتم: نه! ایشان به قدری تغییر حالت دادند و عصبانی شدند که ناراحتی سراسر وجودشان را فراگرفت و من خیلی ناراحت شدم که چرا با حرف و عمل مجلس به آن شادی را تلخ کردم». (ستوده، پابه پای آفتاب، ج ۱، ص ۱۳۹)

از هفت سالگی:

خانم خدیجه ثقفی (همسر امام خمینی) نقل می کردند:

«امام از هفت سالگی در تربیت دینی کودکان دقت داشتند و می گفتند: بچه ها از هفت سالگی نماز بخوانند. بچه را تشویق به نماز کن، تا وقتی نه ساله شدند، عادت کرده باشند». (خمینی، امام در سنگر نماز، دفتر ۷، ص ۱۰۴؛ میریان، پدر مهربان، ص ۷۵)

عادت به حجاب:

فروغ السادات پسندیده (دختر آیت الله پسندیده) نقل می کند: «یک دفعه من و همسر و آخرین دخترم که فکر می کنم پنج سالش بود به قم خدمت امام رفتیم. آقا همیشه خیلی با محبت و علاقه برخورد می کردند. وقتی خدمتشان رسیدیم، گفتند: اسم این دختر شما چیه؟ گفتم: فریبا. گفتند: چرا چیزی سرش نکردید؟ گفتم: آقا این پنج-شش سالش است. گفتند: باشد، پنج-شش سالش باشد، سرش کن، عادت می کند. گفتم: باشد، حتماً.

حضرت امام در مورد حجاب و رو گرفتن خیلی تأکید می کردند». (میریان، پدر مهربان، ص ۷۵)

سفارش به نماز

زهره اشراقی (نوه امام خمینی)، نقل می کند:

«آقا راجع به نماز بچه ها بسیار سفارش می کردند؛ نسبت به اینکه فرزندانشان نمازهای خود را در اول وقت به جا بیاورند». (مجله سروش، شماره ۴۷۶)

۲- تفاوتی نداری

عاطفه اشراقی (نوه امام خمینی)، نقل می کند: «ده سال بیشتر نداشتم که با برادرهایم و پسرخاله ام قایم موشک بازی می کردیم، حجاب هم داشتم اما امام یک روز مرا صدا کردند و گفتند: شما هیچ تفاوتی [از لحاظ تکلیف شرعی] با خواهرتان ندارید. مگر او با پسرها بازی می کند که شما با پسرها بازی می کنید؟ از آن روز به بعد با پسرها بازی نکردم». (مجله زن روز، شماره ۱۲۶۷، ص ۴۷)

۳- زود برو نمازت را بخوان

بچه ها را از کوچکی باید به نماز تمرین داد. دستور رسیده است که به بچه از هفت سالگی نماز تمرینی یاد بدهید. البته بچه هفت ساله نمی تواند نماز صحیح بخواند؛ ولی صورت نماز را می تواند بخواند. از هفت سالگی می تواند به نماز عادت کند؛ چه پسر و چه دختر؛ یعنی همان اولی که بچه به دبستان می رود، باید نماز را در دبستان به او یاد بدهند؛ در خانواده هم باید به او یاد بدهند. (مطهری، گفتارهای معنوی، ص ۱۰۰)

محمد تقی شریعتی (نوه امام خمینی)، نقل می کند: «یک روز امام داشتند توی حیاط راه می رفتند که من آمدم از کنارشان رد شوم. به من گفتند: بیا اینجا. من رفتم پیش ایشان، به من گفتند: نماز ظهر و عصر را خوانده ای؟ گفتم: نه! گفتند: زود برو نمازت را بخوان که از ثوابش کم نشود». (مجله سروش، شماره ۴۶۷، ص ۱۱)

مرتضی اشراقی (نوه امام خمینی)، چنین نقل می کند: «امام می پرسیدند: نماز خوانده اید؟ می گفتیم: بله، نماز ظهر را خوانده ایم، ولی نماز صبح را خواب ماندیم. می گفتند: نماز صبح را خواب می مانید، می توانید هر وقت که بیدار شدید، نماز صبح را بخوانید.

یک بار من گفتم: اگر بلند شدیم ساعت دو بود چی؟ گفتند: نماز صبح را بخوان! یعنی حتی قبل از اینکه اذان بگوید. ایشان به این طریق روحیه ما را تشویق می کردند، چون هنوز به ما نماز واجب نشده بود و به مرور به این مسأله عادت می کردیم». (میریان، پدر مهربان، ص ۷۰)

امام محمد باقر علیه السلام درباره تربیت دینی کودک می فرماید:

امام باقر (ع) می فرماید:

«ما اهل بیت، هنگامی که کودکانمان به پنج سالگی رسیدند دستور می دهیم نماز بخوانند؛ ولی شما از هفت سالگی آنان را به نماز خواندن امر کنید، و ما در هفت سالگی امر می کنیم به اندازه توانایی شان نصف روز و یا بیشتر و یا کمتر روزه بگیرند و دستور می دهیم هنگامی که تشنگی و گرسنگی بر آنان غالب شد، افطار کنند.

این عمل برای آن است که به روزه گرفتن عادت کنند. پس شما کودکان خود را در نه سالگی به اندازه توانایی شان امر به روزه گرفتن کنید و چون تشنگی و گرسنگی بر آنان غالب گردید، افطار کنند». (کلینی، اصول کافی، ترجمه سید جواد مصطفوی، ج ۳، ح ۱، ص ۴۰۹)

لزوم احترام والدین به فرزندان

یکی از وظایف والدین نسبت به فرزندشان آن است که با احترام گذاشتن به او، همواره

شخصیت فردی و اجتماعی او را حفظ کنند و او را در میان همسالان و همبازی هایش

خفیف و خوار جلوه ندهند. پیامبر اکرم (ص) می‌فرمایند: «همان گونه که فرزند نباید به
(والدین خود بی‌احترامی کند، والدین نیز نباید نسبت به او بی‌احترامی نمایند

(میزان الحکمه، ج 14، ص 7109)

زمان شروع تربیت دینی چه موقع است؟

زمان شروع تربیت دینی از دوران نونهالی است؛ چرا که فطرت خداجوی کودک هنوز
دست نخورده است و این، کار مربی را بسیار آسان می‌کند. حضرت علی (ع) می‌فرمایند:
«آنچه را فرد در کودکی می‌آموزد، مانند نقشی است که روی سنگ حک می‌شود.» (بحار
الانوار، ج 1، ص 224) یا اینکه می‌فرمایند: «قلب کودک مانند زمین خالی است که هر بذری را در
آن بریزند، رشد خواهد کرد» (19)

پیامبر اکرم (ص) می‌فرمایند: «وقتی فرزندان شان سه ساله شدند، امر کنید نماز بخوانند.
وقتی هفت ساله شدند، در این باره بیشتر تأکید کنید و در صورت لزوم می‌توانید آنها را
(مستدرک الوسائل، ج 3، ص 18). «بزنید

در روایتی از امام صادق (ع) می‌خوانیم: «هر کس فرزندش را ببوسد خداوند برای او کار
نیکی در نامه عملش می‌نویسد و هر کس او را شاد کند، خداوند او را در قیامت شاد
می‌گرداند و هر کس او را قرآن یاد بدهد والدینش فراخوانده می‌شوند و دو جامه
(ارزشمند به آنان می‌پوشانند که از نور آن در جامه صورت‌های بهشتیان، نورانی می‌گردد

پژوهشی در تعلیم و تربیت اسلامی، ص 203) «».

«وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَى وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَيَّ الْمَصِيرُ» (لقمان 14)

سفارش والدین را به انسان می‌کنیم که مادر مدتی شما را در شکم حمل کرد سپس دو سال شیر داد. پس ابتدا شکر من سپس والدینت را بکن که عاقبت نزد من خواهی آمد.

نقش والدین در سعادت و شقاوت فرزندان

1- تربیت خوب فرزند ثوابهای عظیمی دارد زیرا والدین باید سختی‌ها و مجاهدت‌های زیادی انجام دهند تا فرزندان به سعادت برسند.

2- والدین در ابعاد مختلف تربیتی از قبیل جسمانی، روانی، رفتاری و دینی نقش آفرین هستند.

3- نقش محبت به فرزندان در سعادت فرزندان بسیار اثرگذار است. بشرط اینکه اعتدال در آن رعایت شود. همچنین رعایت عدالت در محبت به فرزندان مسئله مهمی می‌باشد.

4-اقتدار والدین نیز باید همراه با محبت باشد تا برنامه‌های تربیتی آنها مورد مسامحه قرار نگیرد. والا اگر اقتدار نباشد فرزندان نافرمانی می‌کنند که پیامبر اعظم ص فرمود: خدایا بتو پناه می‌برم از فرزندى که خدایم باشد!⁽¹⁾ یعنی فرزند به والدین امر و نهی کد.

5-در برخورد تنبیهی با فرزند باید ترتیب رعایت شود بدین صورت که در صورت تخلف فرزند، ابتدا با قهر والدین و در صورت عدم تاثیر استفاده از حالات چهره و نگاههای تند به فرزند و در مرحله بعد تذکر در خلوت سپس محروم کردن از مزایایی مثل تفریح و پول توجیبی بعد از آن وادار کردن به کارهای خدماتی منزل و در آخر تنبیه بدنی که نباید باعث سرخ و کبود شدن بدن شود.

اگرچه در زندگی ائمه ع دیده نشده که فرزندانشان را تنبیه کرده باشند.

6-در هفت سال اول بجز بازی نباید برنامه آموزشی از کودک انتظار داشت.

امام کاظم ع فرمود: مستحب است فرزند در کودکی به بازی وجست وخیز پردازد تا در بزرگسالی حلیم گردد.⁽²⁾

والدین خوبست با کودک بازی کنند. علی ع فرمود: هر که فرزندى دارد با او کودکى کند.⁽³⁾

7-فضای منزل باید امن باشد والا تربیت با مشکل روبرو می‌گردد پس اگر زوجین باهم درگیری دارند دور از فرزندان باشد.

8-تحقیر فرزندان و سرنش آنها در حضور دیگران مخصوصا آزار کودک گاه منتهی به ضررهای بزرگی در سنین بالا می گردد. جوانی که 50 کودک را مورد تجاوز سپس قتل قرار داده بود بعد از دستگیری اعلام کرد تصمیم داشتم هزار کودک را اینگونه از بین ببرم زیرا در کودکی بمن تجاوز شد.

کودکان را با عزت نفس باریاورید. برخلاف بعضی کولیهها که فرزندان شان را از همان کودکی گدا بار می آورند!

9-از هفت سالگی به بعد باید مراقبت بیشتری از نوجوان بعمل آید زیرا او ساعاتی را از خانواده دور می شود. الزمه نفسک سبع سنین ثم ضمّه الیک سبع سنین⁽⁴⁾

1. بحارج 81ص 186

2. بحارج 42ص 214

3. وسائل ج 15ص 203

4. وسائل ج 15ص 193

10- وادار کردن نوجوان به نماز از مهمترین برنامه تربیتی والدین است. که بقدری این مسئله مهم است که پیامبر رحمت فرمود اگر نوجوان بعد از 7 یا 9 سالگی به هیچ وجه حاضر به نماز خواندن نشد او را با تنبیه وادار کنید تا نماز بخواند.

زیرا آنقدر در نماز فوائد است که در این مورد زور و اجبار بلامانع است.

سوال □!؟

علت حسادت برادران یوسف (ع) ناشی از تبعیض بیش از حد پدر ایشان نبود؟ و این کار یعنی فرق گذاشتن بین فرزندان از کسی مثل پیامبر خدا عمل نادرستی نیست؟ و نمیتوانست این موضوع به نحو دیگری باشد که حسادت سایرین را بر نه انگیزد؟

پاسخ □؟

باید توجه کرد که تبعیض به دو گونه است □!

تبعیض ناروا، تفاوت بی دلیل در رفتار است به نوعی که اگر دو نفر مرتکب عمل واحدی شوند ① یکی را مورد تشویق قرار دهند ولی دیگری و کار خویش را نادیده بگیرند. به طور طبیعی هر کس ممکن است در دل خویش و به دلائلی خاص به یکی یا برخی از فرزندان بیش از دیگران علاقه داشته باشد اما این علاقه نباید در رفتار او چنان جلوه کند که موجب برانگیختن حسادت دیگر فرزندان شود. همانگونه که دقت در چنین امری از امام باقر مشاهده شده است؛ آن حضرت با این که در دل به برخی فرزندان دیگرش مهر بیشتری داشت اما در عمل و رفتار پدرانه خود میان آنان تفاوت نمی گذاشت.

تبعیض به حق به این که تشویق یا تنبیه مناسب نسبت به هر یک از فرزندان به معنی تبعیض قائل ² شدن میان آنها نیست بلکه اگر بنا باشد به بهانه تبعیض قائل نشدن ، فرزندی را که برجستگی های اخلاقی از خود نشان میدهد یا کارهای ارزشمند و شایسته ، انجام میدهد مورد تشویق قرار نداد و یا فرزند خاطی را متناسب با خطائی که میکند تنبیه نکرد ، با چنین رفتاری پیامی از عدم تفاوت میان خوب کرداری و بد کرداری را به فرزندانمان داده ایم و در حقیقت با چنین عملی برای فرار از یک . خطا به دامن خطای بزرگتری افتاده ایم و حق مسلم تربیت صحیح آنها را ضایع کرده ایم

آنچه که باید از آن پرهیز کرد تبعیض ناروا در میان فرزندان است اما تبعیض به حق لازم و شایسته □ !
است

چنان که در روایات ما آمده است که ائمه نیز بین برخی از فرزندانیشان که از لحاظ اخلاقی و ³ ...برجستگی هایی داشتند تبعیض روا داشته و نسبت به آنها توجه بیشتری می کردند

الفقيه ج 3 ص 483

الكافي ج 6 ص 51

:شيخ حر عاملی عنوان بابی را چنین قرار می دهد □ !

باب در کراهت تبعیض قائل شدن بین فرزندان بدون دلیل و مزیت (اما با دلیل و مزیت اشکال «
(ندارد)

وسائل الشیعه ج 21 ص 478 باب 91

:در تفسیر نمونه چنین آمده است □ !

:یعقوب به دو پسر خود (یوسف و بنیامین) مخصوصا یوسف توجه بیشتری نشان می داد زیرا «

اولا: کوچکترین فرزندان او محسوب می شدند و طبعا نیاز به حمایت و محبت بیشتری داشتند □ ♦

ثانیا: طبق بعضی از روایات مادر آنها «راحیل» از دنیا رفته بود و به این جهت نیز به محبت بیشتری □♦
محتاج بودند

از این گذشته مخصوصا در یوسف آثار نبوغ و فوق العادگی (اخلاقی و ...) نمایان بود مجموع این ❖
جهات سبب شد که یعقوب آشکارا نسبت به آنها ابراز علاقه کند اما برادران حسود بدون توجه به این
جهات از این موضوع سخت ناراحت شدند و یعقوب بدون شک در این باره مرتکب خطایی نشد و
ابراز علاقه ای که نسبت به یوسف و برادرش بنیامین می کرد روی جهاتی بود که به آن اشاره شد(و
چنین مساله ای از نظر شرع و عقل امری راجح و لازم است اما برادران بدون توجه به این موضوع بی
«) جهت حس حسادت را در دل پرورش می دادند

تفسیر نمونه ج 9 ص 321

بهترین راه تربیت کردن چیست ؟

☹☹☹☹! گفت : فرزند خود را مثل فرزند همسایه بزرگ کن ﴿٤﴾

پرسیدم چگونه؟

گفت : ✓ وقتی فرزند همسایه در خانه تو میهمان است به او احترام میگذاری

حالش را میپرسی

وقتی از مدرسه برگشت ابتدا سراغ کیف و نمرات او نمیروی ✓

در رابطه با نوع غذا نظرش را میپرسی

درباره زمان خوابیدن با او مشورت میکنی

نظر او را خیلی از مواقع جویا میشوی ✓

نزد او با همسرت دعوا نمیکنی ✓

. بدان که فرزند تو و فرزند همسایه هر دو در خانه تو میهمان هستند ✨ ✨ ✨

! آقای_گاو #

در یک مدرسه راهنمایی دخترانه خدمت میکردم و چند سالی بود

. که مدیر شده بودم

قرار بود زنگ تفریح اول، پنج دقیقه دیگر نواخته شود و دانش آموزان به حیاط مدرسه

بروند.

در همین هنگام، مردی با ظاهری آراسته و سر و وضعی مرتب در دفتر مدرسه حاضر شد و

:خطاب به من گفت

با خانم... دبیر کلاس دومی ها کار دارم و میخواهم درباره درس و انضباط فرزندانم

از او سؤالهایی بکنم

:از او خواستم خودش را معرفی کند. گفت

من "گاو" هستم! خانم دبیر بنده را میشناسند. بفرمایید گاو، ایشان متوجه میشوند

تعجب کردم و موضوع را با خانم دبیر که با نواخته شدن زنگ تفریح، وارد دفتر مدرسه

شده بود، در میان گذاشتم

یکه خورد و گفت: ممکن است این آقا اختلال رفتار داشته باشد. یعنی چه گاو؟ من که

...چیزی نمیفهمم

از او خواستم پیش پدر این دانش آموز برود

خانم دبیر با اکراه پذیرفت و نزد پدر دانش آموز که در گوشه ای از دفتر نشسته

بود، رفت

:مرد آراسته، با احترام به خانم دبیر ما سلام داد و خودش را معرفی کرد

"من گاو هستم"

...خواهش میکنم، ولی -

.شما بنده را به خوبی میشناسید -

من گاو هستم، پدر گوساله؛ همان دختر ۱۳ ساله ای که شما دیروز در کلاس، او

...را به همین نام صدا زدید

...دبیر ما به لکنت افتاد و گفت: آخه، میدونید

بله، ممکن است واقعاً -

.فرزندم مشکلی داشته باشد و من هم در این مورد به شما حق میدهم

ولی بهتر بود

.مشکل انضباطی او را با من نیز در میان میگذاشتید

قطعاً من هم میتوانستم اندکی

.به شما کمک کنم

خانم دبیر و پدر دانش آموز مدتی با هم صحبت کردند

گفت و شنود آنها طولانی،

ولی توأم با صمیمیت و ادب بود. آن پدر، در خاتمه کارتی را به خانم دبیر ما داد و با

خداحافظی از همه، مدرسه را ترک کرد

.وقتی او رفت، کارت را با هم خواندیم

در

:کنار مشخصاتی همچون نشانی و تلفن، روی آن نوشته شده بود

دکتر... عضو هیأت علمی

.....دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه

.... چهل نکته تربیتی

هدیه را اول به دختر بدهید -1

✧✧✧✧✧✧✧✧

با طفل خود بازی کودکانه بکنید -2

اطفال را بخاطر گریه هاشان نزنید زیرا تا مدتی گریه شهادت به وحدانیت خداوند، شهادت به نبی -3-
اکرم و دعا برای والدین است

فرزندان خود را ببوسید. پس همانا برای هر بوسیدن درجه ای در بهشت است -4-

با سلام کردن به فرزندان به او شخصیت دهید -5-

کودک را در کارهای کودکانه خود تمسخر نکنید. کارهایش را احمقانه نخوانید -6-

فرزند را زیاد امر و نهی نکنید تا جرات پیدا کند و در بزرگسالی نافرمان شود و زیر بار هر دعوت -7-
حیوانی و شیطانی نرود

به فرزندان خود شخصیت بدهید -8-

به وعده خود وفا کنید -9-

10- در کودکان عشق و علاقه به نماز را ایجاد کنیم.

11- لوس کردن، کودکان را موجوداتی ضعیف و بی اراده بار می آورد -

12- کودکان را تحقیر نکنید -

13- برای کودکان خود دعا کنید. به خصوص پدران -

14- تذکرات را با ملایمات بیان کنید تا سدی بین والدین و فرزندان نشود -

15- اگر کودک در خانه مورد احترام باشد، کمتر از اوامر پدر و مادر سرپیچی می کند -

احترام به کودک و حسن معاشرت پدر و مادر با وی یکی از اساسی ترین عوامل ایجاد شخصیت در کودک است.

16- مربی خوب کسی است که خواسته های کودک را از راه های صحیح و با روش درست تعدیل کند.

ایمان را در کودکان تقویت کنید -17

از میچ گیری و رفتار سرورانه با کودکان بپرهیزید -18

فرزند را راستگو تربیت کنید -19

در خانه طوری رفتار کنید که اطفال به راستگویی عادت کنند

کودک را نترسانید زیرا ترس شخصیت کودک را از بین می برد و دچار اختلال روانی می کند -20

نوازش یکی از غذاهای روانی کودک است باید به اندازه کافی از آن تغذیه شود -21

زشتی گناه و تنفر مردم از گناهکار را به کودک بفهمانید -22

بستر بچه ها قبل از 6 سالگی از هم جدا باشد -23

تذکرات وقتی اثر دارند که والدین خود مجری و عامل آنها باشند -24

توجه داشته باشید فرزندان آنگونه که ما می خواهیم نمی شوند بلکه آن طوری که ما هستیم می شوند.

25- بین نظم در خانه و بیرون فرق قائل شوید و اجازه دهید در خانه آزادانه بازی کنند

26- رفتارهای غیر منتظرانه کودکان را تا حدودی تحمل کنید

27- در تذکر، دیگران را به رخ او نکشید و کسی را با او مقایسه نکنید

28- از طریق داستان سرایی بسیاری از مفاهیم خوب را به کودک القا کنید. داستان خوب و زیبا
. برایش بخوانید و از رسانه و انیمیشن دور نگهشان دارید

29- شیطنت کودک در خردسالی نشان دهنده زیادی عقل او در بزرگسالی است آن را سرکوب
نکنید.

30- کودکان را از 7 سالگی دعوت به نماز کنید که نماز آرامش و روح و قلب را در کودکان ابدی
. میکند

به فرزند خود قرآن بیاموزید که نگاه به قرآن و خواندن آن فهم و ذهن کودک را روز افزون -31
. می کند

از متهم کردن اطفال به دروغ گویی خودداری کنید -32

حس کنجکاوی کودک را با حوصله ارضا کنید -33

در برابر فرزندان هیچ گاه مشاجره نکنید -34

کودکان از مرگ در هراسند بخصوص مرگ والدین. مدام نگوئید "خدا مرگم بده" و از مرگ -35
. خود کودکان را نترسانید

استعدادهای فرزندان را کشف کنید و آن ها را شکوفا کنید -36

از نظر مادی نه بی توجه باشید نه کودک را ارضا کنید هر دو خطرناک است -37

تنها نقطه امید و مایه شادی کودک، مهر پدر و مادر است روان او را مضطرب نسازید -38

39- مناسب تکامل کودک به او آزادی دهید و او را به اختیار خودش بگذارید

40- تربیت فرزند و آموزش واجبات از وظایف والدین است و کسانی که به این امر توجه ندارند -
..مورد نکوهش هستند